

→ ДРІВНА БІБЛІОТЕКА. ←

Книжочка 18.

ДОЛЯ.

94984

ПЕРЕСЬПИВИ ПАВЛА ГРАБА.

Накладом Редакції „Зорі“.

ЛЬВІВ, 1897.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ПЕРЕДМОВА.

Сумний талан поодинокі людини, не краща доля і цілих народностей. Се переважний мотив сьпівної творчости загально-сьвітової; панує він і в моїх пересьпівах. Відси і назва збірничка. Деякі творці привабили мене або формою художною, або згодою думок з моїми власними; в інших я сам вишукував придатного виразу для своїх гадок та почувань. Таким чином користувався я творами отсих поетів чужосторонних, саме: англійські (вкупі з американськими) — Едгар Пое, Вілліам Купер, Томас Гуд, Льюїсфелло, Вальтер-Скот, Вордсворт, Роберт Соуті, Теннісон, Кембель, Феліція Гіменс, Шеллі, Роберт Борне, Елизавета Броуніне; італійська поетка — Ада Негрі; — французкі — Пієр Діпон, Сюллі-Прюдом, Катюль-Мендес, Боделєр, Коппе, Поль Верлен, Барбе; німецькі — Гете, Роберт Прутц, Шаміссо,

Лєнау, Рікерт, Іван Шерр, Фрейліґрат, Гервеґ, Гамерлінґ, Улянд, Ада Крістен; грузинські — Чавчавадзе, Бараташвілі; вірменські — Патканян, Леренц; венгерські — Петефі, Арані; славянські — Вазов, Петро Негош, Юрий Якшич, Бранко Радичевич, Франц Мажуранич, Преширн, Гейдук, Тиль, Конопніцька, Асник і кілька московських. У декотрих поетів я брав тільки мотив, переймав ся настроєм, а пересьпівував цілком по своєму. Нехай читачі вибачуть, коли часом моя українська бандура грала на далекій чужині не по рідному, брєніла непевним відгуком півночи.

Павло Граб.

Ягуцьк, 1897.

ЕДГАР ПОЕ.

І. К р у к.

Поема.

В кінець змучений журбою,
Раз північною добою,
Я схилив ся, задрімав,
Над одним старинним твором,
Над забутим мысли взором,
Що велику славу мав.
Коли чую: стук роздав ся,
Стук роздав ся з двору мого...
Подорожний заблукав ся
Та прибивсь до двору мого,
Подорожний — більш нічого.

Близько грудня се творилось.
Кругом птьмою все крилось;
Меркло вугілля в печі.
Ждав я ранку, ждав я сьвіту:
Ні привіту, ні одвіту;
Занудив ся я ждучи...

Хочаб звістка об Ленорі,
 Що втекла життя земного,
 Об Ленорі, ясній зорі,
 Звістка з миру потайного...
 Дождання — більш нічого.

Тужно вила хуртовина,
 Розвівала ся зачина
 Пурпурова на вікні,
 Шамотіла, ляк будила.
 Кажу вставши: Що за сила?
 Що за враг? Страху дурні.
 Зараз серце втихомирю:
 Гість лучив ся — от і всього;
 Кому бути в таку чквирю
 За дверима дому мого?
 Гість прибудний — більш нічого.

Тож лякатись задаремно.
 „Вибачайте: так нечемно
 Я загаявсь, бо здрімнув;
 Не розчуло зразу вухо:
 Тихий гук доніс ся глухо, —
 Я уваги не звернув.“ —
 Показав та й пометнув ся
 Я за двері дому мого,
 Пометнув ся та й жахнув ся:
 Зирк — навколо дому мого
 Ніч похмура — більш нічого.

Нігде іскра не заблисла;
 Туча звисла; серце стисла
 Така туга дошкульна,
 Що ні одна душа в світі
 Не здолає зрозуміти, —
 Тії туги світ не зна.
 Враз „Ленора“ віддало ся
 Любе мення сонця мого...
 Сам шепнув я: розлягло ся,
 Залунало з шепту мого,
 Залунало — більш нічого.

Тяжко в грудях защеміло;
 Припер двері я несьміло.
 Знову стук, та вже чутнійш.
 Думка: тріснуло денебудь,
 Ворухнуло ся щонебудь,
 Вітер бе в шибки буйнійш...
 Таємниця? Ніякої..
 Відки взятись, як і з чого?
 Плід уяви навісної..
 Годі-ж, годі, кат зна чого!
 Вихор зняв ся — більш нічого.

Пхнув вікно я: гість північний,
 Крук днедавний, крук одвічний,
 За віконниці вліта:
 От влітає, — постать горда, —
 Як буває тільки в льорда, —
 Не вклонив ся, не вита;

Махнув крильми з чуттєм влади,
 Махнув байдуже до всього
 Він та й сів на бюст Паллади
 Над дверима дому мого,
 Сів поважно — більш нічого.

От діждав ся собі лиха...
 Усьміхнув ся тут я стиха:
 Крук у всій своїй писі!
 „Твого чуба вскуб хтось зручно,
 А поводиш ся бундючно...
 Як же звали тебе всі —
 Там, у вічнім пеклі Ночі,
 Де не знають дня ніколи,
 Де тьма Ночі сліпить очі, —
 Як ти звав ся?“ — Крук поволи
 Відповів на те: „Ніколи!“

Мов людина — от дивниця —
 Відказала мені птиця,
 Хоч без глузду, та дарма:
 Крук балака — справді чудно,
 Понять віри навіть трудно,
 Непостижно для ума.
 Гей, не жди собі відради,
 Не шукай добра, відколи
 В тебе сів на бюст Паллади
 Хижий Крук, віщун недоли,
 Крук, що зветь ся скривь „Ніколи“.

Він прокракав так розпучно,
 Одногучно, але влучно,
 Мов би душу виливав,
 А сидів — не ворухнеть ся,
 Пером з легка не тріпнеть ся...
 Я тим часом міркував :
 — Згибло брацтво... все загине...
 Мрій розвіялось доволі...
 Так і він мене покине,
 Пурхне ранком в чисте поле...
 Крук відрік на те : „Ніколи!“

Запитав ся я тремтяче :
 — Що за назву мана кряче,
 Мов не знає інших слів?
 Десь єї колишній владник,
 Бідолашний який страдник,
 У тім слові разом злив :
 Безнадійність, думи журні,
 Всі пригоди, що збороли
 Як у повідь хвилі бурні,
 Поривання, що схолили, —
 Злив, безщасний, в тім „Ніколи“..

Коло уст у мене знишка
 Знов забігала усмішка ;
 Я присунувсь, я пример,
 Без сил спершись на оксамит...
 Щось снувалось... вже й не тямить..
 Голова моя тепер...

— Крук... та що-ж, гадав я в кріслі,
 Страшний Крук, що чинить болі,
 Що труїть всі людські мисли,
 Простирає зла приполи, —
 Що ж віщує тим „Ніколи“ ?

Розв'язання ждав я марно;
 Крук мовчав, дивив ся хмарно,
 Грізним зором мене пік.
 На подушку в ту годину
 Зліг я — мукам нема впишу...
 Не злягати вже по вік
 На оксамит масаковий,
 Не злягати вже ніколи
 Моїй галоньці чудовій, —
 Жалкував я мимо воли:
 Не припасти більш ніколи.

Хмара диму заходила,
 Заходила мов з кадила...
 Що се? Ангел спочуття?
 „Згинь напасна потороче!
 Сам Бог визволити хоче,
 Посилає забуття.
 Швидче-ж пити його буду,
 Щоб не згадувать Ленори;
 Все, що давить, скину, збуду;
 Память зітрець ся Ленори!...“
 Крук відрік на те: „Ніколи!“

Гей, прорічнику, мій жаху,
 Лихий Демоне, чи птаху!
 Тебе вихром принесло,
 Чи Дух Ночі спокусливий
 Тебе шле в наш край журливий,
 Де панують смерть та зло?
 Та скажи: чи є злік ранам
 Там, де всі по божій волі,
 Всі ми будем; забуття нам
 Чи дадуть хоч ті околи? —
 Крук відрік на те: „Ніколи!“

Гей, прорічнику зловіщий!
 Чи ти птах, чи Демон віщий, —
 Богом, скритим від усіх,
 Вкупі з Небом, заклинаю;
 Ти скажи: в надземнім Раю,
 Межи ангелів сьвятих,
 Чи зустрінусь я з душею
 Незабутньої Ленори,
 Чи побачуь там із нею,
 Що скрашає райські доли?
 Крук відрік на те: „Ніколи!“

Хто-б не був ти: птах брехливий,
 А чи Демон, Дух злосливий,
 Геть від мене! Геть туди, —
 Проказав я, з місця вставши:
 Геть — де Цекло Ночі завши,
 Не вертайсь мені сюди!

Чорнійш піря твоя злоба,
 Твоя лжа, твоє „ніколи“;
 З мого серця вийми дзьоба;
 Щезни, лютий! — Крук поволи
 Відповів на те: „Ніколи!“

З того часу над дверима,
 Мов примара невмолима,
 Крук насуплений сидить...
 Ні спочинку, ні поради:
 Не спурхає він з Паллади,
 Сонним Демоном глядить.
 Горить сьвітло; тремтять тіни,
 Від дверей хвилюють долі;
 Топнуть очі в тім тремтінні;
 Мре від його дух мій кволий,
 Мре — не збудить ся ніколи.

III. Аннабель-Лі.

Все те сталось давно,
 Дуже сталось давно,
 В королівстві морської землі:
 Там жила, там цвіла
 Та, що завжди була,
 Завжди звала ся Аннабель-Лі.
 Ми кохались удвох;
 Те кохання обох,
 Нас держало обох на землі.

Ми як дітки собі
 Не давались журбі,
 В королівстві морської землі;
 Ми кохались не так,
 Як кохаєть ся всяк, —
 Я та любонька Аннабель-Лі.
 Покохали ся ми:
 Серафими самі
 З неба задріти нам почали.

Через те-ж то воно
 І счинилось давпо,
 В королівстві морської землі:
 З хмари вітер дмухнув,
 Він зимою війнув,
 Повійнув він на Аннабель-Лі.
 От зійшов ся у слід
 Із плачем сумний рід
 І від мене її узяли,
 Щоб на вік положить —
 Там, де нині лежить, —
 В королівстві морської землі.

Частки наших сьвятих
 Не зазнали утіх
 Серафими, що в раї жили.
 От і стало ся так
 [Як се відає всяк
 В королівстві морської землі]:

З хмари вітер завив,
Він дмухнув, він згубив
У ночі мою Аннабель-Лі.

Ми любились теплійш,
Ми любились милійш,
Аніж ті, що життя прожили,
Ті, що мудрости більш здобули;
Серафими самі,
Навіть демони тьми,
Мою душу не в силах були —
До заман прикувать,
Від душі одірвать
Чарівниченьки Аннабель-Лі.

Місяченько сплива —
Промінь сні навіва
Про голубоньку Аннабель-Лі;
Зорі зверху горять —
А на мене зорять
Очі сьвітлої Аннабель-Лі;
Тінь заблима нічна —
Скрізь зі мною вона,
Незабутня, заручена, пташка ясна, —
Обік неї лежу я у млі,
В домовині морської землі.

ВІЛЛЯМ КУПЕР.

Я бажав би відсіль на край сьвіта втекти,
 Чи розваги-б собі не спіткав де, —
 Щоб не бачить, як кров розливають кати,
 Та безкарно знущають ся в правди.

Бо тут пекло кругом, гидкий брязкіт заліз....
 Я ненавижу рабства кайдани;
 Замирає душа, болить серце до сліз;
 Жду: коли воно все перестане?

Сей здихає в ярмі, той добра не щита,
 Знай купаєть ся в ласошах ріжних;
 Чи згадаємо-ж ми про науку Христа:
 „Пригорніть ся по людськи до ближних!“

„Брацтво“, „рівність“ — слова... але й ті...
 У нарузі, пилу та проклятті; [де вони?
 Вітер їх розмахав як сухі буряни,
 Що на попіл згоріли в багатті.

Брацтво... рівність... Які? Ми нерівні хиба?
 Чого-ж я побиваюсь, як дурень?
 Що у мурина кожа занадто груба,
 Що убогий, обшарпаний мурин;

А плянтатор його — дука білий на вид...
 Еге... чорний наш мурин як чобіт,

Та ще й драпець, злидар... Що-ж? Туди
 [йому й слід?
 Хай же, кажуть, на „білого“ й робить!

Деж завіти сьвяті? Хто на їх погура?
 Батіг іродський ляска над братом...
 Будь ти проклятий, хай тебе грім покара,
 Держилюде, що родиш ся катом!

Згинь, невільництво, геть! Я не хочу ганьби,
 Щоб у літку, в жарі опівднішні,
 Холодочком мене обвівали раби,
 Білих здирців брати безутішні!

Володіти людьми? Прийде час, дукачі!
 Розкує тих, що ви катували,
 Що на вас же лихих цілий вік орючи,
 Кровю-потом лани обливали!

Людський образ бере всю прихильність мою,
 А не то, щоб — у плуг як скотину!
 Легше-ж сам я в кайдани себе закую,
 Ніж замучити брата-людину!

ТОМАС ГУД.

Знов загинула душенька праведна;
 Тільки-б жити, вона-ж полягла;

Ніжна квітонька... Доле зненавидна,
Ти за що їй життє відняла ?

Підніміть же її помалесеньку,
Положіть, як лежать подоба ;
Пожалійте її молодесеньку,
Що була беззахистно слаба !

Подивіть ся : з одежи намоклої,
Що мов саваном труп обляга,
Із уший, із голівоньки мокрої,
Вода крапля по краплі збіга.

Не згнушайтесь жорстоко над мертвою
А на руки здіймайте її ;
Запиніть над нещасною жертвою
Безсердешні докори свої !

Не спішіть лиш до неї з наругою,
Тінь погорди згасіть на виду,
А згадайте з глибокою тугою
Про її горювання-біду !

Не вікайте гіркими споминами :
Смерть обмила всі плями зараз...
Хай же змовкне злий суд над провинами,
Змовкне галас нелюдських образ !

Що догана жоретка перед мукою ?
Що гріхи перед млою труни ?
Обітріть її губи : грязюкою
Покалялись, облипли вони.

Уквітчайте їй коси гарнесенькі, —
Вони гідні того убрання, —
Поки люд розпускає тихесенькі
Міркування-гадки навманя.

Хто вона? Над її домовиною
Чи заплаче хтонебудь з своїх:
Батько, мати з сумною родиною,
Або може ще близький від їх?

Серед пекла столиці багатой,
Де громада велика така,
Не було в неї, наче залятої,
Ні рідні, ні близьких, ні кутка.

Над водою, де сумтно поблискує
Тїнь від сьвітла підчас вечерів,
Де у хвилях тремтить і полискує
Млявий промінь нічних ліхтарів;

Де бушують вали над безоднею, —
Там стояла вона без шляху,
Без притулку, з журбою самотною,
В непривітливу північ глуху.

Тїї ночі вона не лякала ся,
Не боялась кромішної тьми,
Ані арки, що в воду спускала ся,
Ні безодні з валами тими.

„Вмерти!“ каже їй думка уїдлива:
Утекти від усіх від життя...

Прощавай же ти, доле огидлива,
Без людей, без мети, без пуття!

І без жалю, без сліз, не хитаючись,
Вона кинулась в темні вали...
Хто збагне, як жилось їй тиняючись,
Як їй муки життя допекли?

Підніміть же її помалесеньку,
Положіть, як лежать подоба;
Пожалійте її молодесеньку,
Що була беззахистно слаба!

Поки тіло зовсім не задубло ще,
Поки кости не стали як лід, —
Потихеньку, уважно та любляще,
Ви розправте їх зараз як слід!

Затулїть їй розплющені віченьки,
Що зпід мулу глядять сліпуче,
Наче зір занімілого личенька
Того світу шука боляче.

Бо на сїм вона все покінчила вже;
Холод, голод, злість-ганьба людська,
Лиходійність... Ні, ждати не сила вже,
Поки сором той пташку спітка.

Чи билинка з негодою бореть ся?
Покладїть ви їй руки навхрест;
Хай спочине, а все ніби молить ся
О тім щастї, що в вічності єсть!

Не нам з вами судить виноватого :
 Хто небозі суддя, крім Того,
 За мир грішний колись розіп'ятого,
 Що ніс прощу для люду всього !

ЛЬОНГФЕЛЛО.

I. Сон невольника.

Він заснув, кукурудзау жнучи,
 Не зважав на пекельну жару :
 Як упав із серпом у руці,
 Так і спить головою в пилу ;
 Весь розхриставсь, — і в сні отому
 Рідний край увижав ся йому.

Тихо Нігер котивсь по піску...
 Він царем собі знов похожав
 Попід пальмами там в холодку,
 Поглядаючи, зір розважав :
 Каравани спускали ся з гір,
 І дзвенів їх брязкучий убір.

Знов він бачив свій давній куток,
 Знов дививсь на дружину свою,
 Обіймав своїх любих діток,
 Раював наче справді в раю,

І сльозинка з очий потекла,
Огнем щоки крізь сон опекала.

На баскому коні він гасав,
Тільки посвист летить зпід ноги;
Збрую золотом, сріблом украшав,
Перешкоди не знав навкруги,
А шаблюка висить, поганя,
Опустившись на боки, коня.

За ключами червоних гусий
Він носив ся по луках у слід,
З ранніх ранків до пізніх ночий,
Де зелений росте тимаринд;
Показали ся кафрів хатки,
Океан заманїв здалеки.

Серед ночі лев страшно ричав,
Завивала гієна; з болот
Донеслось, — очерет затріщав, —
То по йому бродив бегемот;
В сонних мріях кругом все гуло,
Так, немов бойовище було.

Про свободу сьпівали ліси,
Бурі вістку ту всюди несли —
Визволення сьвяті голоси
Всім, що рабства кормигу тягли;
Він здрігнув ся, легенько зітхнув,
Усьміхнувсь і на віки заснув.

Він не чув більш ні спеки, ні мук,
 Він не чув, як по спині гуляв
 З усіх сил володарський канчук,
 Бо кайдани життя перервав,
 Ставши вільним: на ниві самий
 Труп валяв ся бездушно німий.

II. Норманський барон.

Раз барон в своїм покою
 Лежав з думою тяжкою,
 Нагло захворав.
 Вила буря, мов палати
 Завзяла ся поваляти,
 Де барон вмирав.

Лихо сталось... Ні васали,
 Ні раби не ратували
 Владника свого,
 Ні мастки, ні багатства,
 Всі здобутки розбишацтва
 Прадідів його.

Не поправить ніщо вади;
 Вічки просить барон ради
 У свого ченця;
 Той сів мовчки коло ліжка, —
 Перед ним розкрита книжка, —
 Не сказав слівця.

Хуга злить ся, плаче смутно
 Перед дверима; ледви чутно
 В церкві вдарив дзвін:
 Що Христос у Палестині
 Народив ся саме нині, —
 Сповіщає він.

Посеред старої сали
 Сеї ночі і васали
 І раби зійшлись;
 Там були сьпівці захожі;
 Людські сьпиви, гимни божі —
 Зараз полились.

В них сьпівали про свободу,
 Що Христось приніс народу,
 Визволення всіх;
 Скрізь піснями голосними
 Так лунало, що за ними
 Наче й вітер стих.

Роздались ті гимни хором
 Над бароном нашим хворим,
 Змученим вкінєць;
 Йому в ухо слова пісні,
 Для нещасних благовістні,
 Став шептати чернець.

Стару голову та сиву
 До сьвятого того сьпіву
 Мручий повернув,

І заслухавсь мимовільно
 Любих звуків так він пильно,
 Що й про смерть забув.

Блискавиця з лютим громом
 Як сьвіне-сьвіне над домом,
 Над рядком ікон;
 Затрусилось все навколо...
 „Зглянь ся, Боже!“ схилив чоло
 Зляканий барон.

І з журбою, край могили,
 Темні очі його вздріли
 Вічну правду там,
 Де лжа всяка панувала,
 Метушня гніздо звивала,
 Кривда мала храм.

Всіх заман заласні пуга,
 Що з колиски була скута
 День кризь день душа,
 Враз огидли; хмурий розум
 Подихнув на все морозом,
 З тьми на сьвіт руша.

Всіх, хто з панської сваволі
 Не мав щастя, не мав долі,
 В сльозах вік губив
 Та спивав гірких мук чашу, —
 Всіх барон від того часу
 Вільними зробив.

На розпятті в тім покляв ся
 Тай зо сьвітом розпрощав ся;
 Зникла смутку тїнь
 На обличчі непорушнім,
 А чернець звичаєм слухним
 Проказав: „амінь!“

У церковній огорожі
 Поховали труп вельможі,
 Що рабам дав жить;
 Він зіглів; віки минули;
 Давно всі вже позабули,
 Хто в труні лежить.

Але його добре діло
 Поміж людом живе ціло,
 Ходить з роду в рід;
 Все пишнійш росте та зріє,
 Ясніш зіроньки зоріє
 Того вчинку плід!

ВАЛЬТЕР-СКОТ.

Спи, дитинонько, спи, та зростай мов сокіл!
 Батько твій був народним героєм,
 Твоя мати — краса чарувала окіл, —
 Вічна пам'ять їм з тихим покоєм!

Спи, дитинонько, спи, та зростай мов сокіл!
 Все дістанеш — і ниви, і луки;

Боронити твій сон у нас вистачить сил;
Чуєш: сурм розлягають ся гуки?

Спи, дитинонько, спи! А підійде черга:
Сам дружини направиш до бою,
Бо час бою на смерть, лихий час настага,
День визволу веде за собою.

ВОРДСВОРТ.

Прощавай, бо молити ся час;
Але ось тобі мій заповіт:
Той лиш молить ся справді із нас,
Хто однаково любить весь світ:

Людий, звірів, пташок, все живе,
Все створіннє, що бачить кругом,
Як диханнє одно сьвітове,
Ні до кого не будши врагом!

РОБЕРТ СОУТІ.

— Чого голота скіглить так? —
Спитав мене дукач.

— Глянь за ворота, що там, як, —
То сам — кажу — побач.

Білів ся сніг. Мороз тріщав,
Хапав ся нам до вух.

Трусилась ми: не захищав
Від холоду й кожух.

Дідусь сивенький зустрівсь,
Весь гнеть ся в три біди.
— По що в таку добу поплівсь,
Питаю я: куди?

— По що? — Відрік дідусь на те:
Бо в хаті не теплійш;
От і бреду, чи не дасте
На вязку дров хоч гріш. —

Розвуте, голе та слабе
Тиняєть ся хлопя.
— Що з дому вигнало тебе? —
Звернувся до його я.

— Недужий батечко вмира,
Нам гинуть припада,
Мене й послали геть з двора
По хліб, — оповіда.

Під ліхтарем сидить блідна,
Задубла до кісток,
Якась то женщина сумна,
З двойком малих діток.

— Невже, спитав я тут її,
Тобі не милий сьвіт?
Пожалуй дітоньки свої. —
Вона-ж мені в одвіт:

Мій чоловік за короля
 Пішов десь воювать,
 А ми... нас голод дошкуля,
 Наш жереб — старцювать! —

Причепурившись найгарнійш,
 Красавиця пройшла,
 Нам усміхнулась, ще смачнійш
 Бровами повела.

— Чи то-ж, промовив я, така
 Ганьба солодка річ,
 Що на розпусту виклика
 І в сю студену ніч?

Вона очиці потуля,
 Схиляє враз чоло:
 — „У мене в роті, — одмовля, --
 Ще й rischi не було!“ —

Дукач мовчав та дивувавсь.
 — Ходім, кажу, чи що?
 На запит твій сам люд озвався;
 То знай же — як і що.

ТЕННІСОН.

Король Едвард на тишне ложе
 Поліг з хвороби, смерти ждав.

Чим ратуватись, хто pomoже?
Про раду матери згадав.

Вона казала: „Хочеш жити,
Почнеш лякати ся труни, —
Знайди щасливого на сьвітї,
Його сорочку одягни!

Смерть і торкнутись не посьміє,
Вчинить не здужа тобі зла.“ —
Король віджив, король радїє,
Гінців по царству розсила.

Сказав король, — тиї-ж години
Летять вони на всі кінці
Шукать щасливої людини;
Та марно їздили гінці.

Невжеж нігде нема нікого?
— „Спіткавсь!“ — Царєви донесли.
Але на жаль в сїроми того
Сорочки навіть не знайшли.

КЕМБЕЛЬ.

Зняла ся буря, дощ полив;
Ревуть вали, — лиха година...
Завзятий Рино прилетїв
На беріг з донею Уллина.

— „Рибалко, швидче дай човна!
 Ратуй від лютої погоні!
 Страшний Уллін нас доганя:
 Кричать їздці, бють землю коні.“

— „Чи ти, козаче, без ума!
 Послухай лиш, як хвиля плиска...
 Тоненькі весла полама,
 Хибкий мій човен мов та тріска.“

— „Рибалко, швидче дай човна!
 Ратуй! Що нам лиха година?
 Ще може спинить ся вона,
 Та не спинити вже Уллина.“

Гроза все гірш, чорнійш вали;
 Уллина чути ближче й ближче;
 За ними коні захоплю,
 А зброя брязкотить зловіще.

— Час добрий! Дальше від гріха! —
 Сів Рицо, з ним дівчина сіла.
 Рибалка човен одпиха;
 Безодня їх туманом вкрила.

Смерть пащу роззявля на них;
 Кругом клеочуть борви жмурі;
 В гурті товаришів буйних,
 Спішить Уллін страшнійш од бурі.

Улли на беріг прилетів,
 Поглянув : дочку носять хвилі;
 Куди дївав ся батьків гнів?
 Він молить-просить у знесилї:

„Вернись, дитинонько, вернись!
 Хай не ляка тебе провина!“ —
 З хвиль завивання роздались
 На поклик болїсний Уллина.

Здїймає буря гори хвиль,
 Скажено човном скрізь швиряє;
 Улли глядить : дочка відтіль
 До його руки простягає.

— „Вернись, дитинонько, вернись!“ —
 Та марно все : одна хвилина, —
 Розбіглись хвилі і злились
 Над човном з донею Уллина.

ФЕЛІЦІЯ ГІМЕНС.

Тїш мене : занедужала я,
 На хвилинку не знаю спокою;
 Похрести, як бувало малою,
 Колиши мене, ненько моя!

Відітхнула-б хоч трошечки я:
 Кожна квітонька спить серед ночі,

Сон стуляє й мандрівцєви очі...
Колиши мене, ненько моя!

В боротьбі крила стратила я...
Боже! На що-ж отак покохала?
Світла молодість даром пропала...
Колиши мене, ненько моя!

Ш Е Л Л Ї.

Повій, вітре, згромадь хмари,
Страшну бурю підними,
Рєви, прірво, валяй скали;
Вдарте з силою громи!

На всі боки плискай, море,
Шуміть, сосни вікові...
Враз оплатє людське горе,
Злийте туги сьвітові!

РОБЕРТ БОРНС.

I. Льорд Грегорі.

Яка темна ся ніч! Куди дітєсь від тьми!
Вітер зьвіром завив на просторі.
Коло замку твого обливаюсь слізмами:
Відчини мені, льорде Грегорі!

В світ за очі прогнав мене батечко мій,
 Що тебе я кохала так палко...
 Дай же захист хоч ти, не люби — пожалій;
 Чи тобі мене й трохи не жалко?

Ти забув? Пам'ятаєш? Гайочок, квітки...
 Ясна річенка... чари без ліку...
 Я призналась тобі... Все те, все те в тямки
 На нещастє запало до віку.

Скільки клявсь ти мені, присягав ся тоді,
 Обіймав мене так голубливо...
 Всьому вірила я, всі думки молоді
 Віддавала тобі незрадливо.

Але серце твоє холоднійше зими,
 Із заліза твої почування...
 О, побийте мене, піднебесні громи,
 Перервіть мої муки-страждання!

О, спаліть мене ви, блискавиці-огні!
 Віддаю ся вам нині на волю.
 Тільки зрадника ви не карайте мені
 За мою занапащену долю!

II. До стокроти.

Безщасна квітко польова!
 В лиху годину зустріва
 Тебе мій плуг і загинеш ти.
 Чи міг же я

Від леміша тебе спасти,
Красо моя?

Не будуть жваві мотилі
Тепер, на ранішній зорі,
В росі купаючись живій,
Тебе хитать,
Коли злетять ся — день новий
Гуртом витать.

Дош над тобою поливав,
Північний вітер завивав;
Грозою хмара перейшла.
Спинив ся грім, —
Ти потихеньку розцьвіла
На диво всім.

Від спек, від бур свої квітки
Укриють в затишку садки;
Деж сироті знайти куток
Посеред піль?
Хиба повіє холодок,
Сховає шпиль.

З трави ти виткнулась на сьвіт;
Як сніг блищав твій ніжний цьвіт;
Всьміхалось сонечко тобі;
Рости-б, так ні;
Мій плуг підтяв — ти жреш в журбі,
Не жаль мені.

Отак і квітонька села:
 Біди не знаючи, росла
 Голубка-дівчина, як ось —
     На весні літ,
 Де лихо нагле не взялось,
     Побило цьвіт.

Така-ж і доленька сьпівця:
 Швиряють хвилі скрізь пловця,
 Обвисне тьма, не видно зір;
     А він жене
 Хиткий свій човен, поки вир
     Не заплисне.

Так добрий не втече від злих:
 Працює в малечок малих,
 Не скажеш, щоб „сякий-такий“,
     А сльози ллє...
 Не тут для праведних покій,
     А в небі є!

Журюсь... А може вже черга
 Давно й на мене пристига,
 Життє — не счуєш ся й коли —
     Плуг відбере,
 І все замовкне в царстві мли,
     На вік замре!

III. Поклики Брюса до дружини.

Шотляндці! Згадуєте час,
 Як кров лив з вами Уаллас,
 Як Брюс водив до бою вас?
 Знов кличу разом всіх іти:
 Або побить, або лягти!

До зброї сьміло! День не жде:
 Едвард полки свої веде,
 На все кайдани покладе,
 В неволю на вік закує!
 Борці, завзяті? Де ви є?

Чи вас не рушить стид ганьби?
 Чи боїте ся боротьби?
 Чи краще гнити як раби,
 В кормизі нівечити край?
 Нікчемний зраднику! Тікай!

Хто пута рабства розрива,
 Мечем свободи добува?
 Хто за Шотляндії права?
 Хто? Каледоньці! Так ходім!
 Кати руйнують рідний дім.

Ратуймо звязаних синів
 З неслави, муки, кайданів,
 Здобудьмо долі інших днів!

Всю кров віддаймо жил своїх!
Падем... вщасливить воля їх.

Кінець тиранам навісним!
Що змах — то менше вже одним,
Що змах — свобода ближче з ним,
Вперед! До бійки! Чаша вщерть:
Або побіда, або смерть!

ЄЛИЗАВЕТА БРОУНІНІ.

В чистім полі на роздолі
Молоде ягня стрибає;
Скрізь літаючи по волі,
Пташка весело сьпіває;
Молоденька швидка сарна
Утікає в холодок;
Запахуца квітка гарна
Розцвілась на весь садок...

Тільки ми дітий мордуєм
В підземелі без пуття,
Муки-стогону не чуєм
Та збавляємо життя.
Тільки ми дітий неволим,
Запрягаємо в ярмо,
Поки дукам з тілом кволим
І душі не продамо!

Плачуть дітки бідолашні:
 „Ми не знаємо й доби;
 Ще мозолі учорашні
 Не зійшли, а знов роби!
 Інший раз не держуть ноги,
 Відпочинув би; так де?
 Напрацюєш ся до змоги,
 Що й гульня на ум не йде.
 Нас не тягнуть зеленъ, квіти,
 Не принажують луги,
 Хиба тільки, щоб спочити,
 У труну лягти з нудьги!

Змориш ся весь, аж повіки злипають ся,
 Трохи не падаєш з ніг;
 Білими рожі червоні ввижають ся,
 Білими наче той сніг.
 День під вагою мов клятий згинаєш ся,
 Важко, а треба нести;
 Сьвіт ще не блимне, а ти підіймаєш ся, —
 Гайда — машину верти!

З грюком колеса закрутять ся,
 Ріже повітря, свистить;
 В очах одразу помутить ся,
 Швидко й тебе завертить.
 Мозок, і серце, і вікна, і стіни,
 Небо і стеля, і мухи, і все —
 Разом закрутить ся (бігають тіни), —
 Мов його вихром несе!

З раннього ранку до пізньої ночі
 Пекло та грюк...
 Прагнуть покою натружені очі,
 Сліпнуть від мук.
 Перед машиною хочеться впасти,
 Крикнуть: „Спинись!“
 Ні, нам судилося тут і пропасти,
 Де ні підткнись!

Годіж, колеса, отак грюкотіти!
 Плечі і спина — все тіло щемить.
 Хай оддихнуть лиш знесилені діти,
 Збудуться пекла на мить!
 Хай після труду зберуться до купи, —
 Дітям так любо в гурті погулять;
 Братні взаємини може сі трупи
 Сьвіжим струмцем оживлять!

Годі знущатись над дітьми невинними!
 Хай промисловий наш рух
 Їх поробив уже змалку машинами,
 Людський понівечив дух:

Та не охопить узькими обсягами...
 Сьвітло нового життя
 Ярko засьвітить над тими нетягами,
 Збудить нові почуття.

І зрозуміють усі до останнього,
 Що не машини вони,

Знищуть основи життя безталанного,
Правдою стануть ся сні!

Задаремні всі благання:
Не дочувши нарікання,
Дальш колеса торохтять...
Що бездушні зрозуміють?
Люди людям кривду діють,
Люди правди не хочуть.
Замість дітям дати долю,
На природний шлях звести, —
Запакуєм у неволю,
Бо ми — вороги, кати
Тих створінь малих, безщасних,
Жертв безладдя повсякчасних,
Вікової сліпоти!

АДА НЕГРІ.

Д о л я.

В головах моїх стала вона у ночі,
Блискавками сьвітили ся зорі.
Кинжал кровю облитий держала в руці.
Затремтіла я вся, а вона
Прямо в очи дивилась, сумна,
І промовила: „Я — твоє горе.

Чи покину-ж, дитино, тебе? Ні во вік,
 Як не кидала досі ніколи...
 До труни проведу... Чи квітки, чи терник —
 Всюди я за тобою піду!“
 Заридала я, слів не знайду...
 Спромоглась: „Геть від мене, недоле!“

Вона каже: „Борись із усім на землі,
 [Бо така на те заповідь Божа],
 Що люд держить в неволі, злочинствах та
 Де могили, та кров, та хрести, — [млі;
 Рідний край там попробуй знайти,
 До сиріт і нещасних будь вхожа!“

Підвелась я, кричу: „Прагну світлих надій;
 В двадцять літ кохать серденько хоче;
 Нехай геній мій вік озарить молодий...
 Я нужусь, я сльозами зіллюсь,
 Я зітхаю, о щасті молюсь.
 Геть від мене, лиха потороче!“

А вона: „Хто життя за других покладе,
 Той людиною стане справжньою!
 Горе думку сьвяту на любов наведе.
 Все подужають тільки ті смілі борці,
 Що несуть стяг братерства та волі в руці.“
 Я сказала: „Остань ся зі мною!“

ПІСР ДІПОН.

Робітницька пісня.

I.

Що божий день ми встаємо з півнями;
 Ще сьвітять ся по місту ліхтарі,
 А голод нас жене в підземні ями,
 Бо ми на те відвічні шахтарі.
 Працює спина, плечі, ноги й руки;
 Вже й сил нема, а все рвемо кремінь.
 Що-ж нам придбав наш труд важкий та муки?
 На старість літ без крихти хліба гинь!
 Поєднаймось з братом брат,
 Зачерпнім лишень по чарці!

Хай грімлять

Із гармат

Кати наші — працьодавці,
 Розсилають смерти жаж!
 А ми випемо за згоду,
 За братерство та свободу,
 Щоб настали по сьвітах!

З морського дна ми добуваєм перли,
 Зробили рай ми з рідної землі;
 Самі-ж мремо старцями, як і мерли,
 Притьомом здихаєм у кромішній млі.
 Кривавий піт з нас крапле, ллють ся слъози,

А в домовину ляжеш злидарем :
 Не нас напоють виноградні лози,
 Не ми себе в оксамит уберем.

Поєднаймо з братом брат... і. т. д.

Вялить нас труд і нужда перед часом ;
 Кому така голота дорога ?
 Хто не вважа машинами та мясом
 Робітників, дешевших від шага ?
 Де чудеса, то там і наші сили ;
 Ми збудували Вавилон новий ;
 Немов ті пчоли — меду наносили,
 А їсти — вибач, бо се мід не твій !

Поєднаймо і т. д.

Ми тулимоє в холодних підземеллях :
 Там наші хати ; носим лахмани...
 Товаришують з нами в тих оселях,
 Ховаючись від сьвітла, кажани.
 Тікаєм ми до гурту з ними в нори,
 Не дивимоє на сонечко ясне...
 На що-ж огнем палають наші зорі ?
 Чом сьміливіш завзятте не сягне ?

Поєднаймо і т. д.

Що-раз, як ми кров нашу розливаєм
 За рідний край, — яка користь кому ?
 Мерзеного деспота уквітчаєм,
 Тай молимоє як Богови йому.
 Не стяг війни розвіймо, а любви ;

Пашницею засіймо скрізь поля.
 Доволі люд уже потратив крові;
 Прочнеть ся раб, що голову схиля!
 Поеднаймось і т. д.

СЮЛЛІ ПРЮДОМ.

I.

Чи довго ще, химернику-сьщіваче,
 Ти до братерства будеш закликать?
 Гей, цур йому! Нехай бездолець плаче!
 Сьмішне твоє заступництво гаряче:
 В нас помочи тобі не відшукать.

Життє людське — теж невмоліме море:
 Потоп пловець — громаді байдуже;
 Що їй твоє, хочаб найважче, горе?
 Куди ні глянь — один другого боре,
 А честь тому, хто зітне чи спряже!

Не дорікай, що люди так напасні,
 А зваж на те, як в голоду скрізь мруть...
 Багатий всяк хиба на мрії красні,
 Всім дошкуляють свої муки власні...
 Дери-ж, поки тебе не роздеруть!

II.

Закохав ся я в вас до нестями...
 Як се сталось? — Ви знати бажали:
 Та чого мені сумно за вами?

Мою молодість ви нагадали!

З марівничого вашого зору
 Швидко одслід злинає печали,
 Сьвітла втіха що-раз бере гору...

Мою молодість ви нагадали!

З вас у думці очий я не зрушу:
 Краса ваша — се ті ідеали,
 Що на час озаряють нам душу...

Мою молодість ви нагадали!

Туга знов побраталась зі мною:
 Бо надії дурні позгасали...
 Поминувши мене стороною,

Мою молодість ви нагадали!

III.

Тьохне соловейко, чи запахне ружа,
 Тай нема нічого, і тепло мина,
 Замість його душу огортає стужа...

Деж сьвята весна?

Все чогось шукає иншого людина...
 Поцілунки щирі... де їх дальший слід!
 Що на сьвітї певне? За зміною зміна...

Се вже з роду в рід!

Не на довго тїшить кохання щасливе,
 Приязни в братерством не стає на рік...
 Деж те почування любе, незрадливе,
 Що жило-б по вік?

КАТЮЛЬ-МЕНДЕС.

Геть щоденні близесенькі цілі,
 Подамо ся в далекі краї!
 Нас пригоди спинити не в силі,
 Одірвати від гадки тиї.
     Хай о скелю розібють нас хвилі,
     Хай закрутять лихі течії, —
     Сьміло сядьмо в човни швидкокрилі,
     Сьміло правмо в чудовні краї!
 Пошукаймо справдешнього раю,
 Між краями найпершого краю,
 Хоч помрем, не знайшовши його,
 І для нас може навіть ніколи
 Не розкриють ся сьвітлі околи
 Чарівничого краю того!

БОДЕЛЕР.

Що вам небо з довічними муками,
 Що вам осуд законів земних?

Не злякаєш вас совісти гуками ;
Добра слава, мовляв, для дурних.

Так ідїть же шляхами протертими,
Загружайте в вонючїм багні,
Де злочинства, знущання над жертвами,
Наче змїї клеочуть в огні.

Дурманїйте нелюдською спрагою,
Мерзїть тїло і душу і честь...
Запечуть ся уста ваші смагою,
А в розпустї ви знайдете мєсть!

К О П П Е.

У вечері цигаро запалив я,
Сижу — дивлюсь на город із вікна :
По улиці шукала безголівя,
Повія вештадась одна.
Куди приткнути тїло їй продажде,
Коли таких цураєть ся весь сьвіт ?
А там в кутку дївчатко бїдолашне
Забило ся, принишкло край ворїт.
Сердешне квіти зранку продавало
[В столицї де їх не знайти?],
Втомилось добре, задрїмало,
Пїшло-б : так нікуди піти!

Повія жде, поки дівча заснуло,
А потім... хоч жіночий вид
Згубив давно вже і красу і встид,
Щось потихеньку в руку пхнула,
З останнього небозі подала,
Сама як слід не з'їла може,
І дальш дорогою пішла...
Невже гріхів ти не простиш їй, Боже?

ПОЛЬ ВЕРЛЕН.

Хмура осінь. Голосіння
Безвідраднє сьвітове
Зворушає знов боління,
Моє бідне серце рве.
    Проминуло життя втішне...
    Ледви дишу, весь поблід;
    Спогадавши про колишне,
    Гірко плачу йому в слід.
Що-ж? До краю треба плутать;
Вітер лютий дме в кістки,
Мов те листя мене крутить
Та швирия на всі боки.

 Б А Р Б Є.

Щоб не мерли скрізь голодні,
 Ждучи марно ласки з неба, —
 Даймо кожному, що треба
 Неминуче на сьогодні.

 І Е Т Е.

Молитва мандрівця.

Сьвятий Боже, що до вбогих
 Простягаєш свої руки,
 Бережеш на всіх дорогах,
 Одхиляєш від них муки!

Шлях мій довгий. Де взяти сили!
 Чи побачу райські житла?
 В кінець груди наболіли...
 Кинь хоть промінь свого сьвітла!

 РОБЕРТ ПРУТЦ.

Поетови.

Сій, сіваче, в людські груди
 Правди вічної зерно;
 Дарма, брате, що не всюди
 Добре прийметь ся воно.

Вже не трохи сьпівців мали
Ми, що нас в часи тяжкі
З підупаду підіймали,
На нові вели стѣжки.

От така й твоя задача ;
Сьміло йди за ними в слід ;
Щире серце, хіть гаряча,
Чесна думка, жвавий вид !

Не того втішай, хто злоби
Та насильству послугач,
А хто в горі та жалоби, —
Над бездодем нашим плач !

Не трать віри в силу духа,
Сій насіннячко добра,
Хоч не всяк тебе послуха,
Хоч лиха тепер пора !

Дещо видмуть бурі дужі,
Робачіння дещо з'їсть,
Дещо вибють ранні стужі,
Але також буде й ріст !

Розсівай же, доки сила
Та не вмере останній гук ;
Всім ділись, чого вділила
Тобі доля з щедрих рук !

ШАМІССО.

Прачка.

Не складає рук бабуся,
Сорочки пере весь вік,
Хоч недавно їй минув ся
Сімдесятий шостий рік.
Щоб добути скибку хліба,
Не спочине, не здихне,
Мовчки бєть ся наче риба,
У ряди-годи здрімне.

Повінчалась вона з милим,
В щасті думала прожити
За своїм жіночим ділом,
А припало — потужить.
Що дня просять їсти діти;
Занедужав тай умер
Мужик кволий... Що робити
Удові самій тепер?

Працювати вдвоє стала,
Все заради немовлят;
Їх до труду наверхтала
Замість злота і палат.
На далекі заробітки
Всіх синів повіряжа,
В люту зиму, в теплі літки, —
Сиротує — не зважа.

На льон, правши заробляла,
 Та тонесенько в ночі
 У починки переклала, —
 Сувій виткали ткачі.
 Знов бабуся не сиділа:
 Дожидаючи кінця,
 Все сорочку на смерть шила,
 При мигтінню каганця.

Дай же, Боже, так спокійно,
 І мені в труну зійти,
 А не плакати безнадійно,
 Та блукати без мети;

Знавши втіхи, знавши втрати, —
 Горе й радість заодно, —
 Не моргнувши споглядати
 На могильне полотно.

Л Є Н А В.

Похорон старчихи.

В одежі чорній, байдуже,
 Носильники рядами
 Тебе потирили, — і вже
 Ти опинилась в ямі.

Забудь у скринці тій гнилій
 Свої лиха незлічні;

Спи-почивай в землі сирій
Без горя віки вічні!

Ніхто тебе не провожав,
Не плакав над труною:
Якусь старчиху дідько взяв...
Що-ж? Менше хоч одною!

Яке нам діло, щó і як
Тебе збороло в сьвіт?
Шанують злидні твій кістяк
В незмінному лахмітті.

Зайла скнарість клята всіх:
В ганчірку трупа вбрали,
Хреста одломок як на сьміх
На вбогий гріб поклали!

Але померший не зважа...
Збула до всього жаль ти;
Ніщо тебе не обража —
Ні людська злість, ні жарти!

Р І К Е Р Т.

I. Сьпівцєви.

Коли ти від людий ждеш одмови,
Чи шукаєш у них спочуття, —

То сьпівай не про ранок любови,
А про захід вечірній життя.

Не однаково сьвітять всім зорі,
Не всім щастя пізнатись дає;
Але всяк побиваєть ся в горі,
Кожен мав безталанне своє.

II. * * *

З гір побігли тіни,
Облягли ставки;
В небі забіліли,
Потяглись чайки.

Тихесенько-тихо,
А душа болить:
До кого припасти,
Голову схилить?

Чим сьвіт рвеш ся з дому,
А в вечері рад,
Що знайшов спочивок,
Що вернувсь назад.

ІВАН ШЕРР.

Про вірного другаку.

На сьвітї держались вони з будування;
То й нині стояли поверх рештування;

Під ними Париж, як що дня, клетотів,
А вітер північний все в коло крутив.

Були вони голі, хоч вік свій робили,
В лахмітті старчачім сердеги ходили;
Зв'ялила, зіссала їх нужда тяжка;
Палати складали, самі-ж без кутка.

Дворець підіймав ся, зростав собі в гору;
Недовго-б до краю... А тут на сю пору
Піднявсь лютий вихор, ворухить усе,
До долу валяє, в повітрі несе.

Гуде, розкотив ся — все вниз загурчало...
Ратуйтеся, нещасні, — надії щось мало;
За кровку схопились, висять на кінці,
Як часом до щогли улигнуть пловці.

А вихор скажений бушує все зліще,
Зависє, застогне, здрігнеть ся, засвище...
Хитаєть ся кроква... Чорніє земля,
Та пашу прожерну на них роззявля.

Промовив тут один: „Що будем казати?
Доводить ся, брате, обом загинати:
Тріщить клята кроква... Як думаєш ти?
Комусь неминуче до Бога піти.“

Зітхнув на те другий: „Ой, жалко родини!“ —
„Бувай же здоровий!“ — Не ждавши й хвилини,
Відрік йому перший: „Я — сам, без рідні...
Така мабуть доля судилась мені!“

І кинувсь на камінь з гори головою:
 Пожертвував сьміло для других собою.
 Ніхто не питав ся: хто згинув і як?
 А був він друзяка з вірніших друзяк!

ФРЕЙЛІРАТ.

---

* * *

Честь тому, хто в землю чорну,
 В спеку, в холод, піт свій лє!
 Честь тому, хто коло горну
 Важким молотом кує!

Честь тому, хто під землею
 Вік довбаєть ся в норі,
 Щоб пробитись із сїмєю,
 Щоб не пухнуть дїтвори!

Честь і шана всім трудящим
 В кузнї, шахті чи з серпом;
 Хай для нас життє їх кращим
 Буде прикладом-зразком!

Не забудьмо також, доле,
 І про того — честь йому! —
 Хто облоги думки оре,
 Іскри сьвітла киди в тьму!

Чи в книгарні гне він спину
Та архівний пил глита,
Не даючи очам впину,
Чи в поезії вита;

Чи за гроші виправляє
Нісенітниці чужі,
Чи на розум наставляє
Діток — водить по межі;

Поки сивий волос гляне,
Горе зігне в три дуги,
Поки бачить перестане
З працювання та нудьги.

Передвчасно гаснуть сили;
Інший думав тільки жить,
А вже трапив до могили,
Непорушливо лежить.

Стоять будні, прийдуть сьвята, —
Він хвилинки не згуля;
Просять їсти немовлята, —
Мов кайданник заробля.

Був один... Він все до неба
Свої зори обертав,
Але... хліба всюди треба,
То далеко не злітав.

Сьвітлі думи він леліав,
Поривання чарівні,

Але голод своє діяв,
Спиняв мрії запальні.

Скільки він списав паперу,
Крив ся в закутку з пером,
Як другі весну веселу
Зустрічали за двором!

Соловейко над віконцем
Тьохка, жайворонок взвивсь;
Мир сьмієть ся, влитий сонцем...
Він ні на що не дививсь.

Затуливши очі й вуха,
Що дня тілом гірше слаб
Віковичний наймит духа,
Невизвольний нужди раб.

А застогне серце хворе,
Щастя-долі забажа, —
Він хотіння враз поборе,
На замани не зважа.

Занедужав, зліг до ліжка,
Наробив ся — сил нема,
Хоч буяє думка знишка,
Душу в гору підійма.

Незабаром склав він руки,
Збув ся мук життя свого;
Ні хреста ні камінюки
Над могилою його.

Не зібрав трудовник спадку
 Малим сиротам своїм,
 А zostавив добру згадку, —
 Тяжко в світі битись їм.

Спогадаймо-ж, сліпа доле,
 І про того — честь йому,
 Хто облоги думки оре,
 Іскри світла киди в тьму!

Г Е Р В Е І.

Старі і молоді.

— Ви молоді ще мудрувати;
 Ось поживіть, як ми!
 А то схотіли старшувати, —
 Чи вже пак не уми!

Ви молоді; міцний ваш голос;
 А діло з вас яке?
 Нехай посивіє перш волос,
 Навчить життя важке!
 Нехай з огню лиш стане попіл;
 Повірте сим словам:
 Думки, незборкані як сокіл,
 Пошкодять всюди вам!

— Еге! Над вами ліг туманом
 Густим минулий час;

То раді-б ви цупким кайданом,
Скувать до гурту й нас.

Але... Що діяти в грядущим?
Бо ми його творці;
Зо стягом волі невмирущим
Всі вийдемо в руці!

Хто оборонить ваші хати
Від ворога і тьми?
Хто ваших доньок покохати
З'уміє так, як ми?

Так прямування наше хибне?
Даремно кричите!
Шанують скрізь волосє срібне,
А люблять золоте!

Ми — щирі в наших запаленні,
Розмай — нам залюбки;
А скільки лиха ви, смиренні,
Робили потайки?

ГАМЕРЛІНІ.

Не висьпівуй про те, пташко,
Що на вік пройшло:
І згадати про все тяжко,
Що колись було.

Не розкажуй тим про долю,
 Хто її не зна,
 Хто несе саму неволю,
 У ярмі кона.

Не веруш на кладовищі
 Тиші — забуття;
 Що для мертвих сьпіви віщі
 Про нове життя?

Тим, хто в горі, без кохання,
 Вік прожив як день,
 Не нагадуй безталання,
 Не сьпівай пісень!

У Л Я Н Д.

Був у мене товариш коханий;
 Поруч з ним і на смерть ми пішли.
 На весні життя нашого ранній
 Ми дружити у двох почали.

Бій кипів, скрізь валяли ся трупи;
 Задзисчала тут куля в диму;
 Пав товариш до мертвої купи, —
 Не вставати вже більше йому!

Не стихало гармат завивання,
 Не спинався розлютований враг;

Через силу мій друг на прощання
Свою руку до мене простяг.

Та не вспів я руки його взяти
Перед тим, як він кровю істїк...
Бо рушницю прийшлося набивати.
Прощавай, друже милий, на вік!

АДА КРИСТЕН.

Нас мордують однакові муки,
Гнітить душу однаковий жаль;
Ось чого, друже милий мій, руки
Простягаю до тебе я в даль.

Не легку перейшли ми дорогу,
Потомились, пристали давно;
Одному ми молили ся Богу,
Ми гадали з тобою одно.

Хай кругом оточає нас зрада,
Ми останемось певні всьому;
Перед ідолом лазить громада, —
Ми не будем кадити йому!

ЧАВЧАВАДЗЕ.

I.

Не гулящому на втіху,
Як та пташка серед гаю,
Не для жарту, не для сьміху,
Я пісні мої сьпіваю.

Нї, сам Бог мене направив
На колючий шлях сьпівацтва,
Щоб я всюди нїс та славив
Заповіт великий брацтва.

Згодувавшись серед люду,
Його потом, його кровю,
Я за люд боротись буду,
Кувать пута безголовю.

Вперед рушу, кликну других :
Вкупі дихать, вкупі вмерти,
Бідоласї, що в недугах,
Згоїть рани, сльози втерти.

На те в грудях мужні сили,
На те в серці щирі гуки,
Щоб сьпівати до могили,
Озиватись на всі муки.

Я благаю ласки з неба
 Для бездольців та нещасних,
 Тим сьпіваю, кому треба
 Хоть часами марінь красних.

II.

Знову сонце, зелень, квіти,
 Пташечки з піснями:
 Слізми втіхи плачуть віти;
 Запахло садами.

Зацьвіло в діброві, в полі, —
 Не бажав би й раю...
 Чом же ти не маєш долі,
 Не цвітеш, мій краю?

III.

Промінем сріблястим сипле місяченко,
 На сади зелені, поля та долини;
 Попід самим небом, ген-ген далеченько,
 Ледке-ледве мріють снігові вершини.

Все кругом затихло, спить сном нерозбудним;
 Часи проминають — нам байдуже в догін;
 Тільки як притисне житєм надто трудним,
 Сонну тишу зрушить рвучий душ стогін.

Я стою, німую... Гори розпростерли
 Тінь свою ласкаву над дрімучим краєм...
 О, збуди нас, Боже, поки ще не вмерли;
 Відживи нас швидше, бо ми умираєм!

IV.

Болить моє серце, тебе покохавши,
 Крім тебе, мій краю, усе занехавши, —
 На мить відпочинку нема:
 Все чари твої мені снять ся,
 Все ти не виходиш з ума,
 Чи вечір лягає та стелить ся тьма,
 Чи вже почина розвиднять ся.

Любов, поривання, гадки — все тобі;
 За думою дума злітає,
 З душі встає буря, завзяття зростає —
 За тебе лягти в боротьбі.
 До рідного стягу хапають ся руки;
 Без жалю за щастем зостріну я муки,
 Відраду знайду і в журбі.

Не страшно конати, страшить мене инше:
 Було-б мені важше, було-б мені гірше —
 На поклик душі не знайти, —
 Душі однієї між кривого люду,
 Що поруч зі мною пішла-б до мети;
 Впаду серед шляху — до спільного труду
 Щоб здужала знов підвести!

V.

О р а ч.

Гей, мій воле бідолашний!
 Ми раби з тобою,
 Одним ярмом опражені,
 Нуждою лихою,

Що над нами стоїть здавна
 Якимсь лютим катом,
 Що нас пхнула на шмат лану, —
 Нудись над тим шматом!

Рушай, друже, борозною,
 Доки служить сила,
 Доки доля серед поля
 Обох не скосила.

Тягни дужше, хай лягає
 За скибою скиба
 Та напеть ся поту-крови,
 Щоб нам дати хліба.

Не жури ся, вірний воле,
 Не здихай` все важше;
 Тяжко в плузі вік ходити,
 Тай мені не красше.

Як ти, друже, очпй вгору
 Звести не посьмію:
 Одібрали в мене небо
 Та сьвяту надію,

Одібрали живосилом
 Свої-ж брати-дуки;
 Земля чорна не зна жалю, —
 Що їй наші муки?

Тільки жде, щоб з ніг звалити,
 Жде скорійш пожерти;
 Сількісь, — може трохи легше
 Буде хоть по смерти.

Нігде однак правди діти —
 У нас різна вдача:

Ти — тварюка безсловесна,
 Я-ж — буцім мовляча.
     Наділив мене Бог даром
     Вільного висказу;
     Не завидуй: колиб знав ти
     Ту гірку образу,
 Ту насьмішку, те знущанне...
 Самісінька слава...
 Що зроблю я, меч піднявши
 В імя свого права,
     Коли ще не вспів махнути,
     А вже є щербина...
     Який вжиток чи пожиток
     Мати-ме людина
 З того плугу, що буряну
 Не видере в полі,
 А воставить з корінцями
 Рости на роздолі?
     Добрі жнива уродять ся
     На такім оранню!...
     Не вазнати кінця-краю
     Журбі-безталанню.
 Закинить у грудях часом,
 Ремство збурить душу,
 Але швидко пал примерхне,
 Нишком терпить мушу.
     Завваж ганьбу, завваж сором:
     Як дар божий мати,
     Найдорожший дар розмови,
     А весь вік мовчати!

Відчувати серцем правду,
 А кривді коритись...
 Розміркуй же, кому в світі
 Труднійш із нас битись?
     Гей чого так засмутив ся,
     Став серед дороги?
     Тягни, друже, поки тягнеш,
     Поки служать ноги!
 Треба ниву допорати,
 Допораєм — годі!
 Не покидай хоч ти мене
 Самого в пригоді.
     За все колись подякую,
     Вдосталь відпочинеш;
     Буде з хлібом твій хазяїн,
     То й ти не загинеш!

VI.

Спис — велика, славна річ, —
 Кров як воду розливає;
 Проти спису голка — гич:
 Не піткнеш ся з нею в січ;
 За що-ж шану таку має?
 Бо всіх голих обшиває.

Зло пураєть ся добра,
 Волю нівечуть закови;
 Міць смиренного пера
 Більше сили набира

Із ясних струмців любови,
Не пючи людської крови.

ПАТКАНЬЯН.

Сльози Аракса.

Дивлюсь на тебе, мій Араксе:
Ти занімів, мов той мертвяк...
А перш бувало... Боже! Як се
З тобою здіяло ся, як?
Журба бере... Та щось недуже
Похмура хвиля дочува:
О беріг беть ся, гірко туже,
З нудьги в далечінь уплива.
Скажи-ж мені, Араксе славний:
По кому сльози ллеш дрібні?
Про час згадавши стародавний,
Чи що, не радий ти весні?
Чого так гнівно поверх півниш,
Даремно очи туманиш,
Від нас до моря гоном линеш,
Мов там і краще і яснійш?
Не каламуть води з натуги;
Куди хапаєш ся втекти?
Нігде тобі не збутись туги,
Булого щастя не знайти!
Хай береги твої байдужі
Знов оживлять рясні садки,

В день розцвігають пишні ружі,
 В ночі зтьохкують пташки;
 Нахилять верби думне чоло,
 Розпустять віти молоді,
 А вдарить спекою навколо, —
 Купають листячко в воді.

Забувши під сопілку лихо,
 Вівчар веселої утне,
 В обід напитись любо, тихо
 Свої ягнята прижене.

Аракс погнав клубками піну,
 Сердито став швирять вали,
 Весь затрусив ся, вигнув спину,
 Мов грім слова його гули:

„Для чого, блазню, зняв ти мову
 Таку безглузду та дурну,
 Замерлі тіни кличеш знову,
 Мене зворушуєш зі сну?

Вдовиці чим себе втішати?

В нудьзі, сльозах, чи до пуття

Їй убиратись в красні шати

Як за призвільного життя?

Причепурюсь, — що з того буде?

Кого до лона пригорнуть?

Мої враги панують всюди

Мої сини в полоні мруть!

Проїшли ті дні, як краєм вільним

Пишавсь я з радістю відсіль,

До моря плив шляхом повільним,

Не колотив прозорих хвиль.

Вони рівнесеєнко дзюріли,
 В них розсипали ся зірки,
 Сьвітання одлиски леліли
 Та задивляли ся квітки.

Деж наша слава предковічна,
 Де воля з чарками тимп,
 Де та минувшина велична,
 Міста, та замки, та храми?

Сам Арарат не забуває
 Про долю рідної землі,
 Мене з любовю напуває,
 Як мати — дітоньки малі.

Але... Що нам струмці цілющі?
 Не оживуть лани сухі,
 Бо скрізь царюють Турки злющі,
 До стонів болісних глухі.

Моїх синів немає тут,
 А скільки їх на чужині
 У злиднях носить рабські пута,
 Горить в пекельному огні!

Моїх синів враги прогнали,
 Ярмом все чисто опрягли,
 Невірні гнізда позвивали,
 Де наші праотці жили!

Для кого-ж я квітчатись буду,
 Садами всію береги?
 Не дїждуть ся до віку-суду
 Того побачити враги.

Поки сини мої в неволі,
 Поки країни в їх нема,

Мене все мучити-муть болі:
Аракс завітів не лама!“

Замовк сердега в суму-горя,
Що гине мила сторона,
І знов подавсь собі до моря,
А в його думці — все вона!

БАРАТАШВІЛІ.

Молитва.

Зглянь ся, о, Боже, на грішного сина,
Дай йому сили з заманами битись!
Чи тож не гірко для батька дивитись,
Як потопає в бездонному гирлі дитина?

Гинучи трачу останню надію.
Жив Адам в раю, не знав ся з нудьгою,
Так спокусив змії людською жагою, —
Одсіч зробити не здужав він, праведний, змію.
Спити води пошли краплю цілющу,
Виратуй човна з пекельної прірви,
Муку несвіцьку з грудий моїх вирви,
Визволь та миром обвій мою душу болющу!

Боже, ти відаєш глиб потаємний
Наших думок, що не вспіли й родитись,
Знаєш, — об чому бажав би молитись,
Колиб зумів лишень, раб під'яремний;

Тож поможи йому й так оновитись.
Вибач на голос слабий та нікчемний!

Л Е Р Е Н Ц.

I. До рідного краю.

О, краю мій, засуджений на горе!
Що жде тебе? Чи відаєш же ти?
Який твій шлях? Хто згине, хто поборе?
Де візьмеш сил до ціли твердо йти?
    А може й те, що ти не маєш ціли,
    Позбув ся щастя давних мрій,
    Та дожидаєш байдуже могили —
    Від мук спочити у землі сирій?
Ні, ще живі твої надії красні;
Ти прагнеш волі, сьвітла, боротьби;
Але твій син дратує рани власні,
Про рідний край нема йому журби!

II. Д о л я.

Їх кохання з'єднало до купи,
Повело спільним шляхом обох:
З людським лихом вони пішли битись у двох, —
Лягли рядом їх мучені трупи.
Вони стяг підняли осоружний катам
І за те ось тепер в домовині,
Та ніколи їх смерть не розлучить і там:
Вік лежати-муть разом як нині.

Рік за роком минав... Пара любих квіток
 На їх ранній могилі зростає,
 А запахне весна : зграя різвих пташок
 Раз за разом сьпівать прилітає.

Повмирали вони, не діждались добра,
 Що для всіх людей рівно бажали ;
 Так живуть їх сьвяті ідеали,
 Сьвітла пам'ять про них не вмира !

П Е Т Е Ф І .

I.

Повертав ся я з чужини,
 Гадав всю дорогу,
 Як матусю ріднесеньку
 Стріну край порогу.
     Як до лона припаду їй,
     Все на серці виллю,
     Як вона мені любовю
     Кинеть ся на шию.

І здавалось з нетерплячки,
 Що часи спинились,
 Що колеса з моїм возом
 Зовсім не котились.
     Ось і хата... З криком няня
     Біжить обнимати...
     І забув я в ту хвилину
     Все, що мав сказати.

II.

У тумані над водою
 Стара коршма похилилась.
 Всі поснули. Ночи млоу
 Подегеньку земля вкрилась.

А в коршмі так ріжуть шпарко,
 На цимбалах тнуть цигани.
 — Гей, підсип вина, шинкарко! —
 Репетують хлопці цяні.

— Та міцного, щоб як вицю —
 Мов дівчину поцілую!
 Гей, до танцю! Всіх обсиплю
 Грішми, душу протанцюю! —

Хтось у шибку дзенькнув стиха.
 — Годі! Дайте панам спати! —
 — А не хочуть вони лиха?
 На панів ще потурати...

Грай, музико! До сьвіт сонця
 Все прою, щоб люди знали! —
 Коли знов хтось по віконця:
 — Наша мати захворали! —

І гульвіси і музики
 Мовчки випили по чарці,
 Враз зробились без'язикі,
 Чолом вдарили шинкарці.

А Р А Н І.

Скільки їх смілих, відважних борців
 Пало за рідну країну, —
 Гордих, кипучих, а нині мерців,
 Зрана лягло в домовину!

З голоду скільки загинуло їх,
 Бо відцурались багатства
 Ради сьвятих заповітів своїх. —
 Рівности, волі та брацтва!

Скільки в чужині, без сьвітлих надій,
 З горя одинцем страждає!
 Сьвіт не узна їх великих подій,
 Славних імен не згадає.

Згнуло тіло, — не згнув їх дух,
 З нами живуть ідеали;
 Кров захолола, — огонь не потух —
 Той, що їх груди палали.

Він розгорить ся у наших серцях...
 Кликни лиш, краю коханий:
 Браку не буде в завзятих борцях, —
 Кинеть ся в бійку й останній!

Естонська пісня.

Летить пташка крізь лісочок,
 Тьохка поміж гильми,
 Черкнула ся об листочок
 Зелененький крильми.

Та й пурхнула в степ широкий ;
 Весело пташині ;
 А листочок одинокий
 Тремтить в самотині.
 Так і в мене серце беть ся...
 Гляну на сьвіт білий :
 Предо мною все сьміеть ся
 Твій видочок милий.

В А З О В.

І. Зимова молитва.

Завиває хуртовина,
 Вітер валить з ніг ;
 Не потрапиш, де хатина, —
 Все засипав сніг.
     — Однеси Ти, Боже, лихо
     Хмурої зими ! —
     Бідолашна мати тихо
     Молить ся з дітьми.
 — Помоліть ся, пташенятка, —
 Шенче мати їм :
 За люд вбогий і за батька, —
 Холодно усім.
     Не укріє ліс мандрівця,
     Стужа дме в горах ;
     Ніч застигне... Помоліть ся
     Ви за сіромах.

Завирюха в полі струже,
 Військо замерза;
 Там ваш батько з горя туже, —
 Марно схне сльоза.

Всі степи, бугри з гаями
 Снігом замело...

Дмухни. Боже, понад нами
 Та пошли тепло!

Обігрій повітря зимне,
 Спиши лютий бич!
 Ясне сонце з неба блимне,
 Зникне темна ніч.

Помоліть ся, пташенятка,
 Знов поклін бючи,
 За люд вбогий і за батька,
 Щоб не мерз в ночі.

II.

І в душі і в серцях наших пусто,
 Сном та цввіллю зусюди несе;
 Тільки плазу мерзеного густо, —
 Все до краю спустошено, все!

Почування сьвяті ми приспали,
 На неправду ніхто не встає,
 Нам кумир заступив ідеали,
 Дух надбання нам жить не дає.

Час загоїть старі наші рани,
 Так прикинулись гірші нові;

Лихо знов жене чорні тумани, —
Нам і гадки нема в голові.

Стоїть нива народна облогом,
Бідний край мій тернами поріс
І спіткнув ся за першим порогом,
Перших проміннів волі не зніс!

ПЕТРО НГІОШ.

Твердо стіймо за рідну країну,
Все віддаймо їй, милі брати,
Бо хочать і шукають загину
Її люті, нелюдські кати!

Чи помрем, чи зостанемось жити,
Добрим словом потомок згада.

Гидкий зрадник не буде смердіти
Серед нас: хай як пес пропада!

Що для нього країна кохана?

Він її як той циган продасть;

Рабський ляк, легкодухість погана

Узяли над ними силу і власть.

Слугам пекла нема у нас місця,

Нам країна дорожча всього...

Вони встигнуть, де смачно їм їсть ся,

Як свиня до корита свого!

ЮРИЙ ЯКШИЧ.

Д в а ш л я х и.

Перед мене дві дороги, два шляхи...
 По якому-ж мені треба з них іти,
 Щоб зустріти вас, воріженьки лихі,
 Щоб із вами бій смертельний завести?

Один квітом поріс, другий — терником...
 По колючому хоробро я піду,
 Бо не жінкою родивсь, не жахляком:
 Переважу, або трупом сам паду!

БРАНКО РАДИЧЕВИЧ.

Гей, Мораво-річко, на що-б ти здала ся,
 По Сербії милій колиб не лила ся?
 Що, Сербине-брате, з тебе вийшло-б добре,
 Колиб в тобі серце не билось хоробре?
 Що хоробре серце, як рука тремтяча
 За шаблюку гостру держить мов дитяча?
 Що й шаблюка гостра, як без рукояти?
 Все одно, що сосні без гаю стояти.
 А наш гай словянський яким був би дивом,
 Колиб не лунав він дзвінким братнім співом!
 Що з пісень розлогих, коли пак поети
 Не навернуть серця в нас на праві мети?

Що з бажань гарячих, як немає волі,
 Як молоді літа гинуть у недолі?
 На що молодецтво без пари-зірниці?
 На що вють дівчата, лихі чарівниці,
 Вінки із квіточків, гадаючи заміж:
 Бо вони красують певно не вінками-ж?
 Чи зростуть квіточки без роси живої
 Під серпанком чорним ночі югової?
 Всьміхнуть ся квіточки, чи поникнуть зрана,
 Як назустріч блисне зоря злототкана?
 Чим би стала зоря без сонечка брага?
 Для сонечка-ж небо мов би його хата.
 Гей же, небо сербське! Гей же, рідний краю!
 Для вас отсю пісню не з хитра сьпіваю.

ФРАНЦ МАЖУРАНИЧ.

Як розповів мені тато старий,
 Так отсе й я поділю ся:
 Раз поселилась у Босні у нас
 Тиха побожна бабуся.

Чесна душа — гріх негоже плести:
 Все було молить ся Богу;
 Церкву відімкнуть сьвяту чи мечеть,
 Скрізь вона знала дорогу.

Піп забалакав з письма чи мулла —
 Слуха та вірить сліпуче:

Байдуже їй — Магомет чи Христос
Жити по божому уче.

Всім помагала; невіра, чи наш —
Рівно вшановані єю;
Через те саме і Турки і ми
Її вважали своєю.

Хитра бабуся: туди і сюди...
Добра до вбогих на диво...
Щось воно теє... Та в кого-ж вона
Вірує саме правдиво?

От і приходять гуртом Босняки,
Щоб допитати ся слова;
Бачуть — а та вже на ліжку кона,
Сьвіт покидати готова.

Тута присікались разом усі:
— „Гей, розкажи нам до діла —
Чи ти Христови рабою була,
Чи Магомету служила?”

Досі не знаємо... Швидче-ж відкрий!
Хто пак тебе поховає —
Піп християнський, чи може мулла?“ —
Мруча уста розкриває.

— „Трудне питання, та вже розвяжу:
Люди для мене всі милі...
Знати кортить вам — де хочу лягти,
В якій самітній могилі?”

Виберіть місце мені на межі,
Там, де мечеть і дзвіниця:
Де воно краще на світі тому, —
Се — вікова таємниця.“

ПРЕШІРН.

Тиняючись колись понад Дунаєм,
Овид карав ся тяжко за пісні,
Та не мовчав: болів за рідним краєм,
Зливав у вірш всі муки потайні.

До мови перш чужої звук зігнамець;
Природу, люд, його життє, звичай —
Все осьпівав латинських муз коханець,—
І співиві ті прославили Дунай.

Як той Назон не мав снаги мовчати,
Так і мені — без пісни, краще мри,
Хоч не діждусь я доброї заплати:
Злість людська тільки шле свої дари.

До мови перш чужої, місць погорди,
Я також звук, обравши для тужби,
І з струн моїх зривають ся акорди
Не втіх, а гніву, горя та журби.

 Г Е Й Д У К .

I.

Чи ти знаєш, люба руже,
 Як я плакав за тобою,
 Що маґнат тебе байдуже
 За Дунай потяг з собою?
 Чи ти знаєш, рання зірко,
 Як була ти мені мила,
 А як стало нині гірко,
 Що маґната покрасила?

II.

Мої пісні малесенькі
 Вітерцем вечірним тхнуть,
 Веселенькі, сумнесенькі, —
 Яких часом струни втнуть.
 Мої пісні малесенькі
 Ще коротші від життя,
 Жартовливі, буйнесенькі,
 Як сердешні почуття.

 Т И Л Ї .

Де мій дім? Гей, де мій дім?
 Тихо води дзюрчать в долах,
 Ліс зелений шумить в горах,

Влив садки весняний цвѣт,
Глянеш — рай на цілий свѣт.
Та-ж земля та красна здавна,
Земля чеська, — там мій дім!

Де мій дім? Гей, де мій дім?
Чи ти знав край, Богу милий,
Міцний тілом, духом щирій:

Ясна думка, хисту дар,
Згода в праці, лад без свар...
Отож — Чехів сімя славна,
В любих Чехах — там мій дім!

МАРІЯ КОНОПНИЦЬКА.

I.

Колиб ти, сонечко, хоч раз
Дізналось.
Як дуже темряви ще в нас
Осталось, —
То не ховалось би вечір
В простори,
За той пурпуром влитий бір,
За гори!

День поминає наче мить...
Ждуть люди,
Що вспіє мерзлі обігрить
Їх груди,

Навіє в душу любих душ...

Та годі:

Він утікає... Жаль і сум

В народі.

О, швидче-б ясність духа всім

Придбати,

Щоб смутку горенька зовсім

Не знати,

Щоб всяк до сьвітла радо звів

Повіки,

Щоб блиснув промінь кращих днів

На віки!

II.

Годі вам, холодні роси,

Випадати,

Бо ми голі, бо ми босі,

Стужа в хаті.

Хиба менше, аніж треба,

Плачуть очі,

Що сипетесь срібром з неба

Серед ночі?

Колиб лишень вповдовж поля

Походити,

Сльози ті, що лле недоля,

Всі злічити...

Наглий страх женця забрав би
 Враз на нивах,
 Бо криваві снопи мав би
 По тих жнивах!

Гляне сонце, як і досі,
 На долину,
 Обігріє, вище роси
 За годину:
 Море-ж наших сліз чи зможе
 Воно спити?
 Хиба землю спалиш, Боже,
 Всю на сьвітї!

III.

Як же брать тебе, дівчино,
 Як же тебе брать,
 Що з білої хати батько
 Не хоче віддати?...
 Я не птах собі крилатий,
 Я собі не птах,
 Щоб з тобою злетіть вгору,
 Минуть трудний шлях!
 Я не дух собі, коханко,
 Я собі не дух,
 Щоб з землі тебе здмухнути,
 Мов із квітки пух!
 Я не мгла собі вечірня,
 Я собі не мгла,

Щоб тебе від дня ясного
 Заховать могла!
 Я не гріб собі, дівчино,
 Я собі не гріб,
 Щоб з неволі шлюб нам взяти, —
 Вічний шлюб взяли-б!
 Ой, падають з верби сльози,
 Падають дрібні...
 Та колиж ти, моє сонце,
 Зазориш мені?

IV.

Сьвітять зорі, сьвітять
 З високого неба...
 Та не думай, хлопче,
 Що сьвітять для тебе!
 Отся, з тисяч ясна,
 Що всходить від бору,
 Мов краєчок сонця,
 Се — панова з двору.

Та друга, понижче,
 Як злото хороша,
 Що над ставом блима, —
 Нашого пробоща.

Третя збоку іскри
 Розсипа огнисті,
 Мов куделю срібну,
 То се — органісті.

Виблискують зорі,
Із полумя наче...
Лиш нема твоєї,
Хлопе-небораче!

Повідають люди,
Що колись на сьвіті
Бог запалив рівно
Всі зорі в блакиті.

Ні хлопа, ні пана
Не було на небі...
Кожен свою зірку
Власну мав для себе.

А став люд тулятись,
Здибав долю вбогу,
То за ним і зорі
Стратили дорогу.

Панські — наче білий
Таляр засіяли,
Хлопські про те слізми
В ріллю поспадали.

V.

Як до бою круль збирав ся,
Грім під небо розтинав ся,
Злоті сурми вигравали,
Заохоти додавали.

А як Стах наш кидав села,
То заграли лиш джерела,
Зашуміли жита в полі
Об нещасній його долі.

На всі боки свищуть кулі,
Досить лиха, пекла досить;
Найславнійше бють ся крулі,
Понайбільше-ж хлопів косить.

Хрест звалив ся на могилі:
Стах загинув в першій хвилі,
Круль вертав ся з корогами
Здоровіснійкий до брами.

Його стріла вся столиця,
Осіяла зоряниця,
І всі дзвони, скільки сили,
Про побіду задзвонили.

А як хлопа в яму клали, —
Вітри в лісі завивали,
Задзвонили по небозі
Дзвінки лилій при дорозі.

VI.

Та коли-ж ми, коли діждем
 Тиї весни, того сьвята,
 Що зпід стріхи зпід курної
 Забіліє наша хата?

Та коли-ж ми, коли діждем
 Того ранку, тиї днини,
 Що нам сонце крізь віконце
 Більше сьвітла свото кине?

Та коли-ж ми, коли діждем
 Тиї зорі, тиї долі,
 Що нам колос зажовтіє
 На з'убоженому полі?

Завирюха гуде в пушах,
 Завирюха снігом віє;
 Блисне місяць, стужа вдарить, —
 Разом хата побіліє.

З неба сходить день наш білий,
 Ясне сонце з неба сходить;
 Рілля, слізми засіяна,
 Злотий колос нам уродить.

VII.

Вподовж луки, вподовж поля
 Пройшла доля і недоля,
 І з прицолів довгих свити
 Засївали всякі квіти.

Чорні зерна в землю пали
 Сліз рясними крапельками,
 Сьвітлі з вітром розлетілись,
 Закружили мотиллями.

А на весну з того сіву
 Будяками земля вкрилась;
 Тільки де-де кущик ягід,
 Де-де квітка притулилась.

VIII.

Три стежки ти протерла,
 Неделе наша — доле!
 В той бік прямує перша,
 Де орють панське поле;
 Друга веде ліворуч,
 До коршми сяє біла,
 А третя на той цвинтар,
 Де спить родина мила.

Від трудового поту
 На одній стоять роси;
 На другій — з тата, з мами
 Сьміють ся діти босі.
 На третій — літнім ранком
 Цьвіркливий коник скаче,
 Хрести погнулись чорні,
 Березка тихо плаче.

По тих стежках люд вбогий
 В сермягах водить скруха...
 Хто-ж шлях йому покаже
 У сьвітле царство духа?

Д О Р А Б И.

3 сербської мови.

З любовю хилюсь пред тобою;
 Журба якась душить мене:
 Коли вже ти діждеш покою,
 Коли твоє рабство мине?
 Дарма, що ти гинеш без долі,
 Що промінь тобі не мигтів;
 Прекрасна ти навіть в неволі,
 Страшнійша грози для катів.
 Тебе засудили на муки,
 Терновим вінком оплели,
 Скували і ноги і руки,
 З дитинства в ярмо запрягли.
 Змагай ся! Загинуть тирани,
 А з ними облуда і лжа...
 Змагай ся! Загоють ся рани;
 Є всякому здирству межа!
 Терпи, моя любонько мила:
 Скінчать ся скорботи німі...
 Сьвіти нам, як перше сьвітिला,
 Тлій огником сховним у тьмі.

Розжеврить ся він незабаром,
 Як море кругом запала
 Великим негасним пожаром,
 В пень знищить всі закутки зла!

АДАМ АСНИК.

Даремна праця, марний труд,
 Даремні нарікання:
 Часам минулим чудо з чуд
 Не верне існування.

Нас дожидають ся живі,
 Нова мета нас кличе;
 Хто до вінка на голові
 Зівялі лаври тиче?

Ніщо не спине бистрих хвиль
 Життя людського... Годі!
 Даремний жаль! Не має сил
 Сказати: „Стій!“ — природі.

САЛОГУБ.

Де ти, щастє? Де ти, втіхо?
 Невже-ж кличу тебе даром?
 Прилітай розважить лихо,
 Повійни на серце чаром.
 Принесись душею, пташко,
 Втихомир чуття шалене;

Глянь, як сьвітом нужу важко,
 Усьміхнись хоч раз до мене.
 В головах стань невидюче,
 Моя мріє, зоре рання;
 Загой в грудях все болюче
 Слівцем ніжним покохання!
 Нехай страдник одинокий
 Хоч на час забуде муки,
 На хвилинку знайде спокій
 Від боління та розлуки.

ВЕНЕВІТІНОВ

Шануй сьпівця за гуки ширі,
 Сховай гордячий осуд свій,
 Шукай розваги в творчій лирі,
 Та не звіряй ся зразу їй!
 Не все — пророки та обранці
 З печаттю маринь потайних,
 Не все — небес сьвяті посланці
 З огнем глаголів неземних!

ГОЛЕНИЩІВ-КУТУЗІВ.

Спинись, друже, покинь дорікання гнівні
 За нікчемність мою та знемогу!
 Міцні стіни тюрми живосилом мені
 Заступили до сьвітла дорогу.

Вір: звалю я колись оту силу лиху,
 Рознесу мою замкнуту вежу,
 А безлячно піду по новому шляху,
 У мандрівницьку вдягшись одежу.

З пекла шумних столиць утечу я гай-гай,
 Затаївши журбу неслухняну,
 Придивлюся до ран, що шматують наш край,
 До старчачої хати загляну.

Крізь дими каганців вбачу голод людський,
 На обличчях — терпеливості смуги;
 При дорозі в шинку вчую стогін рвучкий
 Безнадійної п'яної туги.

А вернувшись назад, засьпіваю-утну,
 Та не так, як сьпівалось до нині:
 Ні, почувши тоді мою пісню сумну,
 Ти поклонишся їй мов сьвятині.

ОЛЕКСА ТОВСТИЙ.

Сидить під балдахином
 Китаєць Дцу-Кин-Дзин
 І каже мандаринам:
 „Я всім вам мандарин!
 Велить владика краю
 Мені спитати вас:
 „Чому серед Китаю
 Ладу немає в нас?“

Задами почрутили
 Китайці до землі;
 „Ми — кажуть — і хотіли,
 Та ще не завели.
     Бо дуже молоденькі,
     Пять тисяч літ всього,
     Звичайно — зелененькі, —
     Де взять ладу того?
 Але клянem ся чайом,
 Усяким, який є:
 Що дня розпочинаем,
 Та часу не стає...“
     — „Гаразд! Люблю за влачу,
     Одмовив Дцу-Кин-Дзин:
     Не трохи було, бачу,
     У вас лихих причин.
 Пять тисяч — літа ваші...
 Пять тисяч... Як згадать...“
 І крикнув — радцям каші
 Березові дать.

НЕМИРОВИЧ-ДАНЧЕНКО.

Гупає молот залізний,
 Бризка з ковадла огнем...
 Що то за плуг дивовижний,
 Візьмемось зараз — утнем!
     Вийдеш ти з кузні як треба,
     З'ореш усе, що твоє;

Дощик посиплеть ся в неба,
 Сховані зерна полле.
 З людського поту на ниві
 Вродить ся жито буйне,
 Вітер колося ліниви
 Хвилею скрізь пожене.
 Золотом чистим по полю
 Ляжуть багаті снопи,
 Вирветь ся пісня на волю,
 Швидч запрацюють серпи.
 Молот пускаймо повище,
 Биймо, поки гаряче!
 -- Воздуху! — міх одно свище;
 Полумя гірше пече.

АНДРІЄВСЬКИЙ.

Сьвітлий образе привида милого,
 Не злітай перед очи мені,
 Не ворущ мого серця безсилою,
 Що шукає спокою у сні.

Не чаруй мене знову оманами,
 Не розилющуй обважених вій;
 Палкі мрії відібють ся ранами,
 Ласки викличуть стогін новий.

До мого забуття всесцілющого
 Не приторкуй ся розмахом крил...
 Що краплина роси для вмирущого,
 Для того хто конає без сил?

Струни щастя на віки вривають ся...
 Все німіє, за гуком мре гук...
 Тіни люблені мовчки прощають ся...
 Дай же, дай відпочити, без мук!

ПЛЕЩЕВ.

Не йди утоптаним шляхом,
 Віддай життя на вищі цілі;
 В піснях, поете, і на ділі
 Борись з неправдою та злом!
     Колючий стрінеш ти терник,
     Закутий будеш у кайдани...
     Не жди вінка, не жди пошани,
     Не повертай ляжливо в бік!
 Катаж насупроти ставай
 За визволення чоловіка;
 У болячках смердячих віка
 Душі зогнити не давай!
     В борбі сил пісня набере,
     Мов божий меч, мов грім небесний...
     Нехай замре твій голос чесний,
     Вона ніколи не умре!

ФОФАНОВ.

Сон черницї.

Не палю я лампадки північної,
 Не читаю канону вечірнього...

Де подітись від думоньки грішної,
Захиститись від чару надмірного?

Він приснив ся у сні нерозгаданім
Осяйнійш великодної сьвіченьки;
З його шат мов би віяло ладаном,
Бігли проміні з ясного личенька.

Наче маріння тихе, небачене,
Він прилинув з гадками напасними,
Стурбував серце, Богу призначене,
Доторкнувсь либонь кучерів пасмами.
Він шептав, в очах туга сьвітила ся:
„Годі вік свій губить між могилами;
Чи вона-ж кароокій судила ся?
Покохай, бий ся з вражими силами!

Глянь на тих, що неправдою зжурені
Все шукають братерства, боліючи;
Працюй з ними, кинь стіни нахмурені,
Чорну одіж скидай, не жаліючи!“

Тай замовк; легше мрії привадної
До простору пурхнув неімовірного...
Не палю я лампадки кімнатної,
Не читаю канону вечірнього.

ДОБРОЛЮБОВ

На що ви мені руки звязали,
 Целюшками мене сповили,
 Шлях до щастя на вік заказали,
 З перших днів на журбу віддали?
     Ще носити мені не миветься
     І кайданів усяких і мук;
     Скільки їх за життя обвинеться
     Коло серця ярливих гадюк!
 З часів давних нерушні звичаї,
 Сподобання та примхи людські,
 Припис моди на всякі злучаї, —
 Ох, які вони будуть тяжкі!
     Не держіть же хоч змалку в неволі,
     Грудьми повними дайте зітхнуть,
     Щоб хоч діцтво колесь, в лютім горі,
     Добрим словом я міг спомянуть!

Ф Р У Г.

Настане — вірю я — година:
 Загине розбрат на землі;
 Складеться скрізь одна родина:
 Заблескотить в кромішній млі
     Знамено сьвітла і свободи,
     Воскреснуть правда і любов,
     Зберуть до купи всі народи,
     Не потече вже більше кров.

Заковкнуть свари наші часті,
 До яких люд бездольний звик...
 Об иншій славі, иншім щасті
 Почне гадати чоловік.

Се буде щира думка згоди,
 Се буде слава добрих діл;
 Де засівали тьму незгоди,
 Брязчали списи вражих сил, —

Там на родючій чистій полі
 Жита налють ся, а в жнива,
 Забувши давний час недолі,
 Косар веселий засьпіва.

КРЕСТОВСЬКИЙ.

Вмер заступник наш Сан-Яго,
 Йде до божого покою;
 От назустріч Бог і каже:

— Рад побачить ся з тобою!

Дам тобі за вчинки чесні
 Гарне місце серед неба;
 Все зроблю, що ні попросиш.

Так промов же — чого треба? —

Відповів йому Сан-Яго:

— Хай в Іспанії всі люде

Бачуть сонце та хліб мають! —

— Не турбуй ся: так і буде! —

— Дай Іспанцям перевагу,
 Дай завязття їм хоробре —

Побороти злі потуги. —
 — Не турбуй ся : добре, добре ! —
 — Дай їм теж управу мудру,
 Щоб судила справедливо. —
 — Як се? Іншої управи?
 Неможливо, неможливо!
 У вас стане кращ як тута,
 То всі ангели із раю
 Тишком-нишком, як пить дати,
 Побіжать до твого краю.

А на небі запанують
 Руйнування та неслава...
 Ні, хай буде непорушна
 Ваша прадідна управа!

Б Е Р Г.

Зоря! Забилось серце полохливе...*)
 Де та журба? Куди подів ся ляк?
 Щоб збудувати всім життя щасливе,
 Хапаєть ся за смільну працю всяк.

Вперед! Вперед! Так кидають ся жили.
 Чи розмовляють, чи мовчать уста,
 Скрізь відчуваєш надзвичайні сили;
 На шлях новий все сміливо зверта.

---

*) Про 60-ті роки.

Що пізний галас мертвих і сліпучих?
 Збуди ся, краю! Сьвіт не весь потух!
 От-от засяє красне сонце в тучах;
 Зусюд повіяв животворний дух.

Летять могучі відгуки свободи
 В міста, гаї, на села, на луги...
 Старого храма пали трухлі сходи,
 Не вдержали міцних ступнів ноги.

МИХАЙЛОВСЬКИЙ.

Не буду я на долю нарікати,
 Яка б пекуча ні була вона,
 Хоч тайний дух не перестав шентати:
 Працюй — за все подякує труна!

Не жаль мені, що сивіє мій волос,
 Що незабаром прийде мій кінець;
 Минулого не верне журний голос...
 Смерть — над усім пануючий вінець.
 Та сум бере, що без життя, без плоду,
 На рій дурниць моє життя звелось;
 Гадав служити рідному народу,
 Та чисто все за вітром рознеслось.

Де заміри, змагання? Де та сила?
 Все, все до крихти доля підтяла,
 Мов на сьміх давши горобячі крила,
 А пориви могучого орла!

 БЕНЕДІКТОВ.

В тихім повітрячка чистого лескоті
 Все мені поступ твій милий вчуваєть ся;
 Білої хвилоньки в морському плескоті
 Перс твоїх хвиля неначе здимаєть ся.

В шелесті ніжнім гнучкої тополеньки
 Марить ся шепіт твій любий, живісінький;
 В цілому світі не знаю доленьки,
 Крім тебе, друже, коханий, однісінький!

Ти моє сонце, південне проміннячко,
 Місяць осріблений, зірка тихесенька,
 Ти — моя радість і горе-боліннячко,
 Ранок мій ясний і нічка темнесенька!

 МИХАЙЛОВ-ШЕЛЛЕР.

Хай люди бють ся між собою,
 А ростич в нуждою ростуть, —
 Засьвітить сонце над тобою,
 Любов і брацтво розцвітуть.

Так тішуть змучену людину...

Слова... самісінькі слова...

Бо справді бачиш різанину,

Від сліз дуріє голова.

 ОБОЛЕНСЬКИЙ.

Чи скоро скінчить ся мук людських дорога
 І стогін замовкне народний?
 Чи скоро допросить ся милости в Бога
 Нетяга голодний?

 АВЕНАРИУС.

Лінь тікає діла
 Як сонечка тьма;
 Лінь — се одур тіла;
 Одур — лінь ума.

 ЦЕРТЕЛЕВ.

Збудував собі храм я в пустині,
 Повиводив на всхід віктарі,
 Зготував жертву божій сьвятині,
 Ставники запалив на зорі.
 Я молив ся, щоб пишне сьвітло
 Ожило простори пусті,
 Храм промінням своїм озарило,
 Розігнало геть хмари густі.
 По черзі дні минають за днями,
 Погасають мої ставники,
 Течуть літа, а тьма все над нами, —
 Ясний ранок не йде здалека.

ІВАН АКСАКОВ.

Молюсь я щиро Богу нині:
Без сил, в байдужности німій,
В ганебі досьвіду та лінї,
Не дай зітліть душі моїй!

А розбуди і серце й розум,
Лякливість рабську побори,
Не сковуй мудрости морозом,
З людською лжею не мири!
Не дай зникчешніти в покої,
Пошли життя мені трудне,
Але з безстрастности гідкої,
З недбальства виратуй мене!

ПАВЛО КОЗЛОВ.

Дні безслідно минають за днями,
Рік за роком кудись уплива;
Розпрощавсь я з чудовними снами,
Моє серце нудьга розрива.
Всюди хмарно від думки сумної,
Безнадійність як молотом бє..
Де подітись від кривди земної...
Хиба в небі? Так крил не стає?

 МЕРЕЖКОВСЬКИЙ.

О, ні, дівчино, не тікай!
 Не завдавай нової муки;
 Мене лякає час розлуки...
 Горнись до серденька, кохай!
     Розбитий, хворий, на розмову
     Куди подам ся я, куди?
     Ніхто як ти... Любовю знову
     З недуги злої підведи!
 Неначе ласки, поцілуя
 Жду горя дальшого... нехай!
 Але єдиного прошу я:
 — Дівчино-пташко, не тікай!

 ЯКУБОВИЧ.

I.

Конай один... в собі носи
 Свої пекучі муки,
 У стрічних жалю не проси,
 Простягши старцем руки!
 Сховай поглибше слід журби
 І в самоті кімнати,
 Нічної тихої доби,
 Оплач свої утрати!

Конїй один... в собі знаходь
 Ратунку, а не в людях,
 До сьвітла істини доходь
 З терпінням гордим в грудях!
 А вдарить час останній твій:
 Надїї переживши,
 Героєм гинь, бий кухоль свій,
 До краю не допивши!

II.

Зоряне небо, німе, зачароване...

Зірка коралом спада :

То — комусь царство небесне дароване, —
 Душу Господь дожида.

Довго небозі ніч темна без досьвіту

Горем-тюрмою була ;

Вихор розвіював мрієньки по сьвіту
 В морі неправди та зла.

Зглянув ся Бог : посила з колісницею

Ангела — взяти її...

Ярко засяяв коралом-зірницею

Слід колісниці тїї.

III.

Дні пропали сліз та гніву,

Суму, муки, жаху дні...

Стих веселий відгук сьпіву,

Скрізь погашено огні.

Зло дістало перемогу!
 По ночам я сльози ллю
 Та молю ся нишком Богу,
 Правди вічної молю.
 Припадаю за незрячих,
 За знесилених усіх. .

До благань моїх гарячих,
 До благань моїх сьвятих, —
 Сильний Боже, чулий слухом,
 Гнів спинивши, прихились,
 Щоб заради слабих духом
 Дні сі швидче пронеслись!

IV.

Уж мовчить, тіка роботи,
 Все нехтує часом;
 Демон мук та знеохоти
 Шепче раз за разом:

„Годі! Ранок крізь віконце
 Гляне після ночі;
 Але доки зійде сонце,
 Роса виїсть очи!“

 МИНСЬКИЙ.

Не жури ся, друже ревний,
 Що такий став день наш темний,

Що на небі сумовитім
 Зорі й місяць помарніли,
 Що тумани луки вкрили,
 Бо се — перед сьвітом!

Не лякай ся, милий брате,
 Що гадюче кодло кляте
 Своім черевом неситим
 Повилазило з болота,
 Паук вибіг — всім робота...
 Бо се — перед сьвітом!

Не сумуй, що всі поснули.
 В пільмі мертвій потонули,
 Що над людом, мов побитим,
 Хиба півень кукурікне,
 Пес погавка та й затихне...
 Бо се — перед сьвітом!

Н А Д С О Н.

Друже-брате сумний, брате змучений мій,
 Хто-б ні був ти, з журби не хились:
 Хай неправда і зло люд катують німий,
 Нехай сльози кругом розлились,
 В потоптанні, в нарузі сьвятий ідеал,
 І струмцями невинна бе кров: —
 Вір: настане пора, і загине Ваал, —
 З неба вернеть ся сьвітла любов!

Не в кайданах вона, не в терновім вінці,
 Не з хрестом на раменах важким, —
 До нас прийде, а з сьвіточем слави в руці,
 Непоборота в силі ніким.

І не буде на сьвітї ні злости, ні сліз,
 Ні безхрестих могил, ні рабів,
 Ні цупких бідування некельних заліз,
 Гидких шибениць, згубних мечів.

О, мій друже! Се так! Се не мрія блудна,
 Не надія безумця пуста:

Подивись, — люте зло все живе розпина,
 Чорна ніч через край огорта!

Мир не стерпить тих мук, захлебнеть ся
 Остогидіє дур боротьби, — [в крові,
 І згадають усї про завіти любви,
 В тузі звернуть до неї мольби!

НА ПОЗИЧЕНІ МОТИВИ.

I.

Хочеш перти проти сили?

Подивись на всі кінці:

Люті муки скрізь терпіли

І пророки і борці.

Віддаючись сьвятій справі,

На вік-віки віддавайсь;

Не сіяти в пишній славі,
А конати сподівайсь.

Та які-б пекучі муки
Ні судили ся тобі,
Стяг свободи бери в руки,
Мри за брата в боротьбі!

II.

Спи, моя радосте, вволю!
Спи, голубятко моє!
Я-ж засьпіваю про долю,
Будуще щастя твоє.
Сьміливо йди ти до ціли,
Стій непохитно в борбі!
Хмара ворожої сили
Вкриє дорогу тобі.
Всякого лиха зазнаєш,
Трути гіркої ковтнеш,
В мурах сумних законаєш,
З личка усьмішку зженеш.
Не відцурають ся рідні,
Так зацькують друзяки...
Стратиш надії послідні,
Спинить ся замах руки!
Поки же усе те складеть ся,
Спи, голубятко моє!
Тяжко в житті доведеть ся,
Близько вже щастя твоє.

III.

Сьміло браття, доки в силі!
 Вітром човен поганя.
 Жваво-ж, жваво проти хвилі,
 Кого буря не спиня!
     Облягають небо хмари,
     Підняло ся все живе,
     Там, у шлі, встають примари,
     Вихор стогне і реве.
 Потемніли видноколи,
 Скрізь таке, хоч в очі стрель;
 Здулись борви наче гори,
 Зруйнували низку скель.
     Сьвіт не блимне як в могилі,
     Страшно прірва клекотить...
     Сьміло, браття, проти хвилі,
     Кого хвиля та гнітить!

ОРЕСТРУП.

Лежу мертвий, — навхрест руки,
 Під могильним полотном,
 На обличчі не знать муки,
 Бо спочинув тихим сном.
 Ти до мене припадаєш,
 Така божа і сьвята...
 Задаремно вболіваєш, —
 Не сьміють ся більш уста.

Коли білий сьвіт покинув, —
 Що на сльози потурать?
 Коли з горя на вік згинув,
 То від щастя не вмирать.

ДРАХМАНС.

Гай заворожено, лист не тремтить,
 Море, осріблене місяцем, спить, —
 В лонї відбили ся зорі...
 Тільки до хвилі вітрець шепотить,
 Злегка дмухне на просторі.

Діцтво згадав я щасливе своє,
 Спогад у душу спокій мені лє,
 Сон навиває на очі...
 Все, що я втратив, все знов віддає
 Чар сеї тихої ночі.

ВЕРГЕЛЯНД.

Над ставком у темну воду
 Зпід ялини ти дивила ся;
 Оддалік пізнав я вроду...
 В небі зірка засьвітила ся;
 Все затихло, все мовчить,
 Чуть гадюку — як сичить.

Коли милі твої очі
 Мене звали на коханничко,
 Прилинь човном серед ночі
 У той захисток, коханочко,
 Де в воді зірки горять...
 Там ми будем розмовлять.

ВЕЛЬГАВЕН.

Страшно буря завиває,
 Поборотись виклика;
 Море стогне, море грає,
 Наче сьмілого гука.
 Та чи стане в тебе духу —
 Під негоду, завирюху,
 Керувати проти хвиль,
 Що так плещуть відусіль.

Як орел той розправ крила,
 В саме пекло поринай:
 Силу ночі твоя сила
 Переважить — починай.
 Чув — завзятим Бог владає?
 Кинувсь? Хвиля затихає,
 Зоря сяє золота;
 Он — де берег; он — мета!

